D. van Hattem / **Snoeimethode en snoeigereedschap**

Directeur van de Bosbouwpraktijkschool

Aan de lezers van dit tijdschrift wordt niets nieuws verteld, als om te beginnen wordt vastgesteld dat populieren goed gesnoeid moeten worden om een kwalitatief hoogwaardig produkt te kunnen telen. Het is daarbij belangrijk, dat het snoeiwerk zo weinig mogelijk tijd en inspanning vergt.
Dank zij veel onderzoek en ook wat gewoon logisch denken zijn voor het snoeien een aantal richtlijnen te geven die inderdaad de mogelijkheid bieden met weinig tijd en moeite het gewenste resultaat te verkrijgen.

Algemene principes.

Alvorens aan de meer technische zaken aandacht te besteden is het m.i. toch gewenst een korte samenvatting te geven van een 4-tal eisen die aan goed snoeien moeten worden gesteld.

a. Begin jonge beplantingen tijdig te snoeien en wacht niet tot al te fors moet worden ingegrepen. Het snoeien van verwaarloosde beplantingen is een dure zaak.
b. Verwijder zo weinig mogelijk takken om het groeiverlies en het vormen van waterlot zoveel mogelijk te beperken.
c. Snoei regelmatig; jonge en snel groeiende populieren moeten zeker om de 2 à 3 jaar worden gesnoeid. Alleen door regelmatig te snoeien is men in staat de achter b. vermelde regel toe te passen.
d. Tracht niet de natuurlijke vorm van de kroon te vervormen. Een snoeier behoeft geen beeldhouwer te zijn. Een veel voorkomende en verwerpelijke vormsnoei is het op etages plaatsen van de takken of door snoei de takken als het ware spiraalsgewijze rondom de stam te plaatsen. In beide gevallen wordt bovendien veel te sterk in de kroon gesnoeid.

Te verrichten handelingen.

a. Opkronen, waarbij zeer geleidelijk de onderste takken worden weggenomen tot het gewenste takvrije stamgedeelte is verkregen.
b. Zeer spaarzaam in de kroon de zware takken en zuigers wegnemen, voor zover deze zich ontwikkelen beneden de opkroonhoogte, zoals men zich die bij de volwassen boom heeft voorgesteld. Hierbij moet wel worden bedacht dat vooral door het snoeien in de kroon deze „houtfabriek" in zijn produktiemogelijkheden wordt beperkt.
c. Op één top houden, indien zich beneden de gestelde opkroonhoogte duidelijke concurrenten van de topscheut ontwikkelen. Dit moet niet ontaarden in het regelmatig inkorten of wegnemen van de bovenste takkrans.
d. Regelmatig het waterlot van het takvrije stamgedeelte verwijderen. Snoeit men elke 2 jaar en is de waterlotontwikkeling gering, dan kunnen beide handelingen samenvallen.

Afb. 1. Het verkrijgen van een goed resultaat behoeft niet veel tijd en inspanning te kosten. (proefpobject werkgroep snoeien)

Afb. 2. Klim alleen als het strikt noodzakelijk is en gebruik dan goed klimmateriaal.

Werkmethode.

Een goede werkmethode voldoet aan de volgende eisen:

a. Gebruik doelmatige gereedschappen e.a. hulpmiddelen, dus gereedschappen die goed zijn aangepast bij het soort werk dat men er mee moet doen. Een populier kan b.v. wel met een timmermanszaag worden gesnoeid, maar er zijn, afhankelijk van de dikte van de tak en de hoogte waarop moet worden gesnoeid, beslist veel betere gereedschappen, waarmee sneller en gemakkelijker kan worden gewerkt.
b. Verricht het snoeien in éénmanswerk, dus laat een laan of een bos of een gedeelte daarvan door één man snoeien, die eventueel met meer dan één soort gereedschap is uitgerust.
c. Stel bij elke boom éénmaal vast welke takken moeten worden weggenomen. Als deze takken systematisch zijn verwijderd ga dan niet opnieuw zoeken of misschien nog meer takken een prooi van de zaag moeten worden, maar loop liever door naar de volgende boom. „Doe wel en zie niet om" is hier een goede gedragslijn.
d. Klim zo weinig mogelijk. Er zijn gereedschappen, die de mogelijkheid bieden tot op minstens 5 m hoogte te snoeien en daarbij stevig met beide voeten op de grond te staan.
e. Laat het afgesnoeide takhout, als het moet worden verwerkt of afgevoerd, door de snoeier bij elkaar brengen. Hoe het

Afb. 3. Snoeizaag Folsche.

takhout bij elkaar moet worden gebracht is afhankelijk van wat er verder mee gebeurt; het kan zelfs nodig zijn grote takken te verkleinen.

N.B. Al heeft het niet zo veel met de werkmethode te maken, toch wil ik hier even opmerken: snoei in de zomer. Lange werkdagen, gunstige weersomstandigheden en de neiging tot zuinig snoeien bevorderen een hoge prestatie. Van der Meiden komt in zijn artikel in het eerste nummer van dit tijdschrift uit andere overwegingen tot dezelfde conclusie.

Gereedschap.

Sedert een 10-tal jaren is getracht een set gereedschappen samen te stellen, die onder alle omstandigheden doeltreffend kan worden toegepast. Dank zij onderzoek - zie o.a. Bericht nr. 25 van het Bosbouwproefstation - en praktijkproeven is een aantal verbeteringen gevonden, waardoor het snoeiwerk aanzienlijk vlotter en gemakkelijker kan worden verricht dan bij de vroeger bekende gereedschappen het geval was.

Bij het zoeken naar de beste vorm voor snoeizagen is vastgesteld dat een lange zaag (60 à 70 cm) met een hol gebogen tandpuntenlijn moet worden aanbevolen.

In plaats van houten stokken kunnen beter buizen van lichtmetaal worden gebruikt; ze worden geleverd in lengten van 1 of 2 m (*f* 4,50 per m¹) en kunnen met behulp van dullen snel tot de gewenste lengte worden samengevoegd. Zowel snoeizagen, snoeibeitels als topscharen kunnen op deze buizen worden bevestigd.

Veel aandacht is ook besteed aan het vinden van goede richtlijnen en hulpmiddelen voor het onderhoud van snoeigereedschappen. Onze taal is ongetwijfeld met een aantal krachttermen verrijkt door snoeiers die hoog boven hun hoofd met slecht onderhouden gereedschap hebben moeten werken. Veel snoeiwerk is nog onnodig duur en inspannend, omdat aan het onderhoud van het gereedschap onvoldoende aandacht wordt besteed.

De volgende gereedschappen komen voor het snoeien van populieren in aanmerking:

Handsnoeischaar (*f* 9,— tot *f* 12,50), voor het snoeien van dunne takken in jonge bomen.

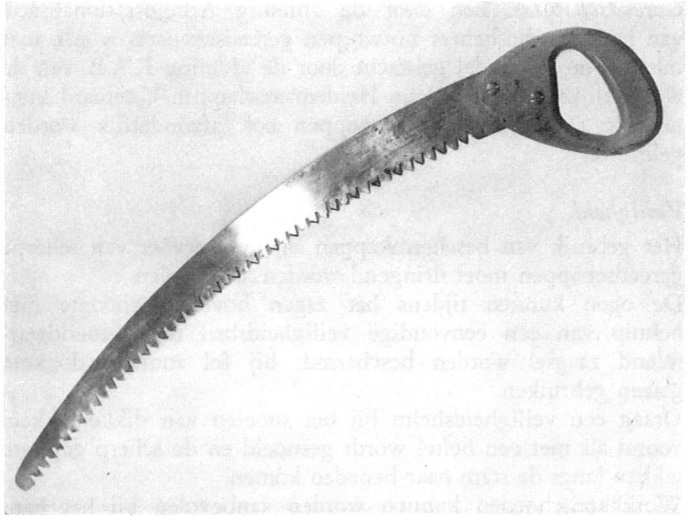
Handsnoeizaag (*f* 2,50 tot *f* 5,—), met een blad van ± 35 cm lengte, voor het afzagen van takken, die voor een handsnoeischaar te dik zijn, tot op een hoogte van ± 2 m.

Hengstse snoeizaag (*f* 23,50), met een zaagblad van 60 cm, met versterkte rug en een fijne driehoeksbetanding. Is zeer goed bruikbaar voor het afzagen van dunne takken (dunner dan 6 cm) tot op een hoogte van 5 à 6 m. Kan snel op een buis van lichtmetaal worden bevestigd.

Snoeizaag Folsche (*f* 23,—), met een zaagblad van 55 cm en een grove betanding. Daar het stevige zaagblad overal even dik is, kunnen vanaf de grond en tot op 5 à 6 m hoogte ook dikkere takken dan 5 cm worden afgezaagd. Eenvoudig op lichtmetalen buis te bevestigen. Behoudens bij het afzagen van dunne takken is de prestatie van deze zaag veel beter dan van een Hengstse snoeizaag.

Jirizaag (*f* 14,75), met een zaagblad van 60 cm en een grove betanding. Kan worden aanbevolen voor snoeiwerk, waarbij gebruik van een ladder moet worden gemaakt. Als een ladder gebruikt moet worden, dient de voorkeur te worden gegeven

Afb. 4. Jirizaag.

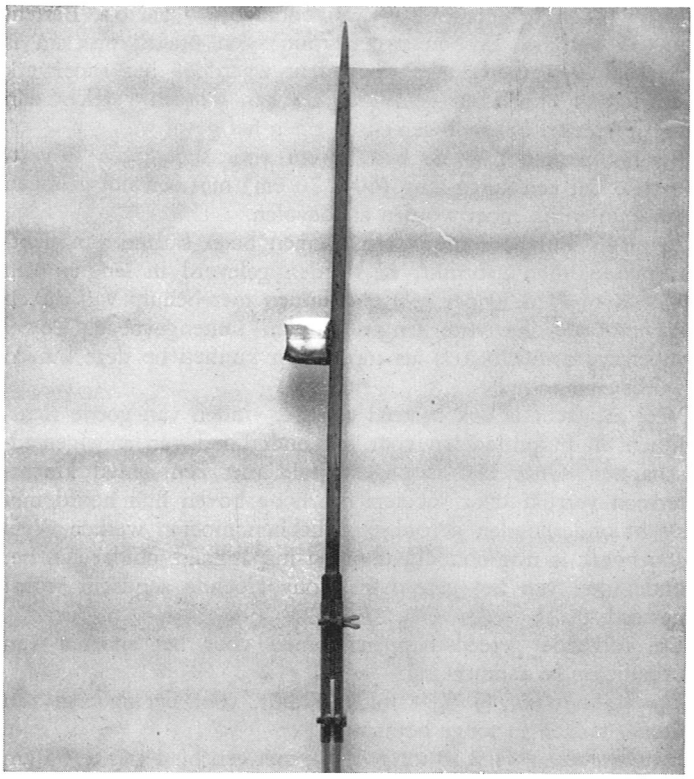
goed
goedkoop
gemakkelijk

wordt het snoeiwerk bij gebruik van doelmatig gereedschap. Deskundige adviezen en een prijslijst met afbeeldingen zijn verkrijgbaar bij:

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE HEIDEMAATSCHAPPIJ

VERENIGING TEN ALGEMENE NUTTE

Afdeling R.A.B., Lovinklaan 1, Arnhem, Tel. 08300-30711, toestel 417

Afb. 5. Waterlotsnoeibeitel.

aan een uitschuifbare ladder van lichtmetaal met vierkante sporten, die afhankelijk van type en lengte *f* 25,— à *f* 30,— per m[1] kost.

Snoeibeitel E.I.A. (*f* 8,20), die met behulp van een in het huis van de beitel te bevestigen houten tussenstuk ook aan een buis kan worden gemonteerd. Hierbij moet worden opgemerkt dat beitelen een veel moeilijker werk is dan zagen en door te beitelen de kwaliteit van het werk niet beter behoeft te zijn dan bij het gebruik van een goede zaag het geval is.

Waterlotsnoeibeitel Waldmeister (*f* 15,—). Kan speciaal voor het verwijderen van waterlot en andere dunne takken worden aanbevolen. Door geleidestang grote trefzekerheid. Kan met behulp van een dul op een buis van lichtmetaal worden gemonteerd.

Topschaar Pradines (*f* 22,85), voor het op één top houden tot op een hoogte van 6 m. Kan ook op een lichtmetalen buis worden gemonteerd. Een aantal onderdelen (mes, veer, trekarm) kan gemakkelijk worden vervangen.

Gereedschapstas. Een door de afdeling Arbeidsrationalisatie van het Staatsbosbeheer ontworpen gereedschapstas wordt, met inhoud, in de handel gebracht door de afdeling R.A.B. van de Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij. Uiteraard kunnen de tas en de gereedschappen ook afzonderlijk worden geleverd.

Veiligheid.

Het gebruik van beschermkappen bij het vervoer van scherpe gereedschappen moet dringend worden aanbevolen.

De ogen kunnen tijdens het zagen boven ooghoogte met behulp van een eenvoudige veiligheidsbril tegen ronddwarrelend zaagsel worden beschermd; bij fel zonlicht donkere glazen gebruiken.

Draag een veiligheidshelm bij het snoeien van dikke takken, vooral als met een beitel wordt gesnoeid en de scherp gepunte takken langs de stam naar beneden komen.

Werkhandschoenen kunnen worden aanbevolen bij het hanteren van buizen van lichtmetaal.

Blijf uit de buurt van electrische bovenleidingen, vooral als het gereedschap op buizen is gemonteerd.

Aarzel niet een goedgekeurde veiligheidsgordel te gebruiken als het noodzakelijk is te klimmen en hoog boven de begane grond te snoeien; men krijgt dan tevens beide handen vrij, waardoor het beter mogelijk wordt zowel rechts als links van het lichaam te werken.

Denk bij snoeien langs wegen aan het verkeer en plaats zonodig waarschuwingsborden of knipperlichten.

Opleiding.

Opleiding is de kortste en dus ook goedkoopste weg om een vak goed te leren. Voorlichting door middel van publikaties zal meer effekt hebben naarmate de lezer, door middel van opleiding, meer kennis en inzicht over het onderwerp waarover hij wordt voorgelicht heeft verworven.

De Bosbouwpraktijkschool van de Stichting „Bosbouw Praktijk Onderwijs" verzorgt snoeicursussen, waarvan de leerstof op de resultaten van wetenschappelijk onderzoek is gebaseerd. Door middel van theorielessen worden de algemene principes, waaraan bij het snoeien moet worden voldaan, uitvoerig besproken. Daarna wordt veel tijd aan praktische oefeningen besteed, waarbij de cursisten onder uiteenlopende omstandigheden de gelegenheid wordt geboden de theorie in de praktijk te brengen. Het onderhoud van gereedschappen wordt hierbij niet vergeten.

Er zijn 2 soorten cursussen:

a. 1-weekse cursussen in Arnhem. Het cursusgeld bedraagt *f* 20,— en indien een pension moet worden besproken, bedragen de huisvestingskosten *f* 35,—. De in 1964 in het cursusprogramma opgenomen snoeicursussen zijn reeds volgeboekt; men kan zich echter reeds voor een snoeicursus in 1965 aanmelden.
b. 2-daagse regionale cursussen, waar men die ook in ons land wenst te houden. Deze cursus kan worden aangevraagd zodra de deelname van minstens 12 personen - en liefst niet meer dan 15 personen - vast staat. Het lesprogramma vermeldt een halve dag theorie met lichtbeelden en 1½ dag snoeien in de praktijk op objecten die gezamenlijk met de aanvrager(s) zijn uitgezocht. De kosten bedragen *f* 4,— per persoon, per dag; de zaalhuur komt voor rekening van de aanvrager(s).

Alle gewenste inlichtingen kunnen worden gevraagd bij de Bosbouwpraktijkschool, p/a Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij, park Sonsbeek, Arnhem, telefoon 08300-33125.

Afb. 6. Tas met snoeigereedschap.

